

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Кафедра оркестрового диригування

«ПОГОДЖУЮ»

Гарант освітньо-професійної програми, доцент

 Я. ОЛЕКСІВ

" 25 " червня 2021 року

«ПОГОДЖУЮ»

Декан факультету оркестрових інструментів, доцент

 Т. ЛАЗУРКЕВИЧ

" 25 " червня 2021 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи, професор

 М. КУШНІР

" 25 " червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДИРИГУВАННЯ ОРКЕСТРОМ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво»
Профілізація	«Скрипка», «Альт», «Віолончель», «Контрабас», «Арфа», «Флейта», «Гобой», «Кларнет», «Саксофон», «Фагот», «Труба», «Валторна», «Тромбон», «Туба», «Ударні інструменти», «Сопілка», «Гітара», «Цимбали», «Баян», «Акордеон», «Бандура»
Статус	Вибіркова компонента циклу дисциплін для отримання додаткових кваліфікацій (ВК 3.1.2)
Загальний обсяг	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік
Термін викладання	7,8 семестри
Факультет	Оркестрових інструментів
Форма навчання	Денна

Львів 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Диригування оркестром» з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» оновлена, відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка від 26 травня 2021 року (Протокол № 1).

Розробник:

ЧУПАШКО Іван Петрович – професор, завідувач кафедри оркестрового диригування, заслужений діяч мистецтв України

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри оркестрового диригування від ”_23_” __червня____ 2021 р., протокол № __10__.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - підготовка висококваліфікованих і всебічно розвинутих диригентів, які володіють комплексом практичних знань, необхідних для організації та професійного керівництва оркестровими та хоровими колективами.

Основним завданням дисципліни є :

- розвиток виконавських навичок на основі диригування музичних творів різних стилів, оригінальних творів для духового оркестру, оркестру народних інструментів, камерного та симфонічного оркестру, капели бандуристів.

В результаті навчання студент **повинен знати:**

- основні історичні етапи становлення оркестрової гри в останні 2-3 століття;
- ансамблі, оркестрові групи та оркестр в цілому, специфіку роботи з ними диригента;
- різні види та типи оркестрів, варіанти оркестрових складів;
- особливості звучання оркестрових груп, найбільш вживані прийоми звуковидобування та звуковедення на оркестрових інструментах;
- динамічні можливості оркестрових груп та сучасного оркестру в цілому;
- найбільш поширені види скорочень нотного таксту, які зустрічаються в оркестрових партіях.

В результаті навчання студент **повинен вміти:**

- настроювати оркестр та оркестрові групи;
- планувати репетиції колективу, розподіляти репетиційний час між групами;
- вести групові та зведені репетиції, вкладатись у відведений для репетицій час, домагаючись високопрофесійного завершеного звучання музичних творів;
- збалансувати звучання оркестру та соліста-інструменталіста чи співака;

- складати поточні репертуарні списки та концертні програми з врахуванням виконавського рівня та можливостей колективу;
- організувати творчу роботу оркестру, націлену на досягнення максимально високого рівня його звучання;
- вільно користуватися та робити необхідні оркестрові виписки;
- вільно читати партитурний текст будь-якого зразка, в т.ч. і рукописний.

В результаті навчання студент **повинен мати навички:**

- самостійної роботи з колективом;
- швидкого опанування незнайомих творів будь-якого стилістичного напрямку;
- побудування власної виконавської інтерпретації;
- професійної підготовки для виконання концертної програми з колективом на сцені.

Педагог з фаху - головний керівник диригентської освіти - має виховати у студента розуміння нерозривної єдності художньої та технологічної сторін диригентського виконавства, основаної на таких вольових задатках, як зібраність, вміння переконувати, запалювати, створювати творчу атмосферу на репетиціях, прагнення довести власне внутрішнє розуміння твору до його реального втілення у звучанні.

Як допоміжний засіб у навчанні педагог може використовувати записи репетицій студента з оркестром з наступним аналізом, знайомство з художньою інтерпретацією творів кращими виконавцями-диригентами тощо.

На останньому курсі навчання (7 та 8 семестри) студент продовжує вдосконалювати навички репетиційної роботи з оркестром, домагаться якнайшвидшого досягнення своїх виконавських задумів на основі вільного володіння різноманітними засобами мануальної техніки та т.ін.

Усі грані професійного володіння методами роботи з виконавським колективом, набуті в попередні роки навчання, поглиблюються,

вдосконалюються та закріплюються. У заключному періоді проходження курсу роль викладача під час репетиції студента з оркестром суттєво зменшується і зводиться головним чином до уважного спостереження за його роботою та до ретельного розбору виконання після репетиції. Власне необхідною умовою успішного оволодіння студентом мистецтвом диригування оркестром є саме детальний аналіз його роботи під час репетиції з визначенням усіх прорахунків та упущень.

Запорукою успішного виступу студента на атестаційному екзамені з диригування буде серйозна самостійна підготовча робота перед кожною репетицією та вдалий підбір екзаменаційної програми, який враховував би рівень обдарованості студента, його творчу індивідуальність та ступінь володіння ним необхідним арсеналом диригентської техніки, а також її відповідність жанровій природі того чи іншого колективу .

Курс „Диригування оркестром” є відгалуженням та фактичним продовженням спеціального курсу диригування, але в його практичному застосуванні, оскільки студент у цьому випадку має справу не з піаністами-концертмейстерами, а з реальним виконавським колективом. Веде ці обидва курси як правило той самий педагог. В курсі „Диригування оркестром” уточнюються та закріплюються навички, набуті студентом.

Готуючись до репетицій, студент спочатку ґрунтовно вивчає музичний твір в класі. Лише всебічно опанувавши його, оволодівши всіма засобами музичної виразності, формою, темпо-ритмом, особливостями інструментування, засвоївши його мануально, він тільки тоді може ставати перед оркестр.

Крім спеціального диригування, в тій чи іншій мірі курс „диригування оркестром” пов’язаний з такими дисциплінами як теорія та історія музики, інструментування, читання партитур. Без відповідних знань з цих дисциплін робота студента з оркестром буде поверховою та непродуктивною.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1.**Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
- ЗК2.**Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3.**Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4.**Здатність до розв'язання проблем.
- ЗК5.**Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК6.**Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК7.**Здатність до критики та самокритики.
- ЗК8.**Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК9.**Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
- ЗК10.**Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК11.** Здатність володіти іноземною мовою.
- ЗК12.**Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК13.**Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
- ЗК14.** Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК15.**Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

- СК1.**Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
- СК2.**Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчо-виконавській діяльності.
- СК3.**Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- СК4.**Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- СК5.**Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
- СК6.**Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- СК7.**Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
- СК8.**Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК9.Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК10.Здатність оперувати професійною термінологією.

СК11.Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК12.Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК13.Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

СК15.Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.

СК16.Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК17.Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН1.Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час творчо-виконавської діяльності.

РН2.Володіти методами та навичками ансамблевої гри / хорового співу, репетиційної роботи та концертних виступів.

РН3.Демонструвати різні методики удосконалення творчо-виконавської діяльності.

РН4.Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

РН5.Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

РН8.Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

РН10.Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

РН11.Вміти здійснювати педагогічну діяльність.

РН12.Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.

РН13.Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

PH14. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами									
	Екзамени	Заліки	Атестаційні		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	I курс	II курс		III курс		IV курс				
						Всього	у тому числі:			Семестри									
							лекційні	індивідуальні		практичні	1	2	3	4	5	6	7	8	
											Кількість тижнів в семестрі								
											15	15	15	15	15	15	15	15	
Диригування оркестром		7,8		3	90	30			30	60								1	1

Розподіл годин та кредитів за курсами та семестрами

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Загальний обсяг	Кількість годин				
				Всього	Аудиторних			Самостійна робота
					у тому числі:			
					лекційні	індивідуальні	практичні	
IV		3	90	30			30	60
	7	1,5	45	15			15	30
	8	1,5	45	15			15	30

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Під час останнього року навчання студенти поглиблюють, продовжують розвивати професійні навички репетиційної роботи з ансамблями, оркестровими групами та оркестром в цілому. Робота з будь-яким виконавським колективом повинна весь час поєднуватись із вдосконаленням набутих раніше технологічних прийомів диригування, ознайомленням зі складнішими жанрами та формами (зокрема, циклічними творами). На заключному етапі оволодіння диригентським фахом всебічне та повноцінне вдосконалення диригентської майстерності студента відбувається під час систематичної роботи з оркестровим колективом. Практична робота з оркестром є найбільш відповідальним етапом навчання диригента. Вирішальне значення тут має її систематичність та цілеспрямованість. Особливо яскраво виступає у цьому сенсі роль диригента як керівника та вихователя оркестрового колективу, тонкого психолога, який спроможний враховувати певні традиції, що склались в оркестрі, уміючого підтримати, розвинути або, якщо це є необхідним, наново їх закласти.

На завершальному етапі навчання (8 семестр) курс „Диригування оркестром” стає основним у диригентському вишколі студента, оскільки дисципліна „диригування в класі” для нього до цього часу вже закінчилась. Тому в цей період роль та значення вищевказаного курсу суттєво зростають. Тепер найбільша увага майбутнього диригента повинна бути зосереджена на дальшому всебічному розвитку яскравих художніх навичок майстерного володіння виконавським колективом як під час репетиційного процесу, так і під час концертних виступів. Студент повинен професійно оволодіти методикою проведення репетицій на різних стадіях вивчення програми (зокрема, репетицій зі солістом-інструменталістом чи співаком). В процесі проходження курсу студент повинен зрозуміти суть відмінностей та навчитись працювати з виконавськими колективами різних типів: навчальними, самодіяльними, професійними.

Практичні заняття

IV курс

№	№ Теми	Тема	Кількість годин
7 семестр			
1	Тема 1	Репетиційна робота з оркестром, досягнення виконавських задумів на основі вільного володіння різноманітними засобами мануальної техніки.	8
2	Тема 2	Практична підготовка іспитової програми	7
Разом			15
8 семестр			
3	Тема 1	Практична підготовка атестаційної програми з оркестром або капелюю.	15
Разом			15
Всього годин			30

Самостійна робота

IV курс

№	Тема	Кількість годин
7 семестр		
1	Підготовка до роботи з оркестром над програмним репертуаром.	13
	Поточний контроль	2
2	Робота над творами, які входять до атестаційної програми і опрацювання оркестрових партій.	12
	Підсумковий контроль (залік)	3
Разом годин		30
8 семестр		
3	Робота над творами, які входять до атестаційної програми та групові репетиції.	13
	Поточний контроль	2
4	Завершальний етап роботи над творами, які входять до атестаційної програми.	12

	Підсумковий контроль (залік)	3
Разом годин		30
Всього годин		60

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

БАЛИ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	
30-31	E	задовільно
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінки є багаторівневим поняттям, яке стосується результату праці студента протягом певного часу.

Концертна діяльність студентського оркестру та реальна участь кожного з його членів є мірилом степені оцінки чи оцінювання.

Виконання оцінюється за наступною шкалою – відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Відмінно (А: 90–100). Найвище художнє враження.

Студент володіє системою знань з теорії диригування, творчо застосовує їх у роботі над творами. Володіє різноманітними прийомами техніки диригування. Виявляє самостійність і творче мислення у розкритті художньо-образного змісту твору, демонструючи чіткість і ясність диригентських рухів, пластичність, свободу і економність диригентського жесту, виразність міміки обличчя. Досконало володіє фаховою термінологією. Самостійно здійснює аналіз результатів власної практичної діяльності.

Добре В (82-89), С (74-81) – Добре художнє враження.

Студент володіє ґрунтовними знаннями з теорії диригування, застосовує їх у роботі над творами. Володіє прийомами техніки диригування, демонструючи чіткість і ясність диригентських рухів, пластичність диригентського жесту, виразність міміки обличчя. Володіє фаховою термінологією. Здійснює аналіз результатів власної практичної діяльності, потребуючи часткової допомоги викладача.

Задовільно (D (64-73), E (60-63) – Посереднє художнє враження.

Студент має фрагментарні знання з теорії диригування, застосовує їх у роботі над творами за допомогою викладача. Володіє основними прийомами техніки диригування. Виявляє розуміння змісту фахових понять і термінів. Здійснює аналіз результатів власної практичної діяльності за допомогою викладача.

Незадовільно (FX (35-59) – Незадовільне художнє враження.

Студент має фрагментарні знання з теорії диригування, розпізнаючи окремі фахові поняття та терміни, допускаючи значні помилки. Здатен продемонструвати лише окремі прийоми диригування.

Незадовільно F (0-34) – Незадовільне враження

Студент не має знань з теорії диригування. Не здатний продемонструвати основних прийомів диригування.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні) методи. *

* Жодна із запропонованих класифікацій не позбавлена недоліків. На практиці викладач з дисципліни «Диригування оркестром» інтегрує методи різних структур, утворюючи неординарні (універсальні) методи навчання, які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної і творчої мети.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Попередній контроль спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. Підсумковий контроль проводиться в кінці семестру, а також після закінчення курсу на державному іспиті з диригування.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Ансерме Е.   Статті про музику і спомини. – М., 1986.
- Багриновський М.   Диригентська техніка рук. – М., 1947.
- Берліоз Г.   Диригент оркестру. – М., 1966.
- Вагнер Р.   Про диригування. – СПб., 1900.
- Вайнгартнер Ф.   Диригент. Диригентське виконавство. – М.,
1976

- Вуд Г. Про диригування. – М., 1958
- Іванов-Радкевич О. Про виховання диригента. – М., 1973
- Єрем'яш О. Практичні поради з диригування. – М., 1964
- Кан Е. Елементи диригування. – Л. 1980
- Казачков С. Диригентський апарат та його постановка. – М., 1967
- Канерштейн М. Питання диригування. – М., 1972
- Колесса М. Основи техніки диригування. – К., 1960, 1981.
- Кондрашин К. Про диригентське мистецтво. – Л.-М., 1976
- Кондрашин К. Про диригентське прочитання симфоній П.І.Чайковського. – М., 1977
- Маталаєв Л. Основи диригентської техніки. – М., 1986
- Малько М. Основи техніки диригування. – М.-Л., 1965
- Мусін І. Про виховання диригента. – Л., 1986
- Ольхов К. Теоретичні основи диригентської техніки. – Л., 1984
- Пазовський К. Записки диригента. – М., 1966
- Разумний І. Практичний посібник з диригування. – К., 1969
- Рождественський Г. Диригентська аплікатура. – Л. 1974
- Робінсон П. Караян. – М. 1981
- Тольба В. Статті. Спомини. – К., 1986
- Чесноков П. Хор та управління ним. – М., 1952
- Хайкін Б. Бесіди про диригентське ремесло. – М., 1984
- Шерхен Г. Підручник з диригування. – М., 1976

Додаткова література

- Арбіт С. Оволодіння навиками оркестрового акомпанементу. – Львів, 1986.
- Геринович О. Деякі аспекти техніки диригування. – Рівне, 1983.
- Геринович О., Димченко С. Структура диригентсько-виконавського аналізу партитури З.Паліашвілі. Вступ до опери «Даїсі». – Рівне, 1985.
- Дражниця Л. Аналітична робота диригента над музичним твором. – Львів, 2004.
- Дражниця Л. Самостійна робота по диригуванню студента відділу народних інструментів в консерваторії. – Львів, 1977.
- Дражниця Л. Залікові та іспитові вимоги з диригування для студентів кафедри оркестрового диригування. – Львів, 1990.
- Дражниця Л. Твори українських композиторів для оркестрів народних інструментів. – Львів, 1981.
- Поляков С. Семіотика диригування. – К., 1976.

- Плаксюк Н. Навчання диригуванню. – Львів, 1981.
- Луців Ю., Юзюк І. Образне смілення диригента і художнє виконання музичного твору. – Львів, 1985.
- Максимів Е. Основні етапи роботи диригента з оркестром народних інструментів. – М., 1984
- Хаханян Х. Работа с духовым оркестром. - М., 1970